

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

Имде лий

29-ше (3729) №,
2025 ий 25 июль,
кугарня

0+

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

Пырляште виян улына

☒ София Киселёва (Медведево, Мамъярсола), Самира Обухова (Советский посёлко), Арина Коняшкина (Курыкмари, Виловат), Дарья Быдынцева (Виче кундем), Ева Полүэктова (Удмурт Республика).

«Ме чылан улына лишыл родо,
Акрет тукум ик ойыш үжсеи.
Йылмынам, йўланам она мондо –
Финн-угор калыкна вияншей», –
серен калык писатель Александр Петров. Чынак, финн-угор йылме тўшкаш пурышо калык-влак эртыме корнышт, тўвырашт, койыш-шоктышышт дене ойыртемалтыт гынат, родо-тукум еш улыт, икте-весе дене келшен илат.

Финн-угор йоча да самырык-влакын тўнямбал слётышт ваш ужын мутланаш, икте-весе дене лишкырак палыме лияш сай йўным пуа. Тудо 1991 ийыште тўналтышым налын. Тений слёт 17-23 июльышто «Авангард» сарзе-патриотизм рўдериште эртаралтын. Мероприятий Пермь, Одо, Виче, Угарман кундемла, Коми, Мордовий, Карелий, Татарстан, Марий Эл республикла гыч 150 наре участникым ушен.

– Слётын тўн темыже – келиымаш кыл. Шке тўвырам пагальше, шочмо кундемым йўратыше, историйым палыше еш вес калыкымат акла, – ойла «Эр вий» йоча да ийготыш шудымо-влакын организацийыштын ушемжын председателыже Маргарита Михайловна Маланова. – Делегаций вуйлатыше-шамычын палдарымышт почеш, ты мероприятийыш логалаш манын, йоча-влак идалык мучко тунеммаште, мер илышыште икеныштым чолган ончыктеныт. Вет финн-угор слётыш логалмаш сай пўлеклан шотлалтеш. Адакшым вожатый да нунын польшкалышышт-влак ондак ты слётын участникше лийыныт. Тидат икшыве-шамычлан сай пример.

Пайрем почмашке Марий Эл Республикысе Правительстве Вуйлатышын алмаштышыже – тўвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министр К.А.Иванов, Марий Эл Республикысе Кугыжаныш Погын Председательын икымше алмаштышыже Л.Н.Яковлева, Марий Эл Республикысе Самырык-влак политике комитетын председателыже С.Ю.Игошин ушненыт.

Умбакеже – 3-шо лаштыкыште.

«Артекыште» — «Кугу перемен»

«Кугу перемен» всероссийский конкурс «Молодёжь и дети» национальный проект ик ужашжлан шотлалтеш. Тений кудымшо гана эртаралтеш. 27-31 июльышто «Артек» тўнямбал йоча рўде-рыште конкурсын финалже 5-7-ше класслаште тунемше-влакым иквереш чумыра. Йошкар-Оласе 29-ше номеран школышто тунемше Игорь Марков (**снимкыште**) тушто Марий Элын чапшым аралаш тўналеш.

Финалышке Российын түрлө регионжо гыч 700 наре ўдыр-рвезе погына. Нуно түрлө сферыште пашам ыштыше эксперт-шамыч дене вашлийыт, заданийлам шуктат, шинчымашыштым пойдарат, мастер-класслашке ушнат. Икешлы-

ше йыжыныште 300 сенгышым палемдат. Тўн приз – Россий мучко поезд дене путешествий. Игорьлан сенгымашым тыланена!

*Людмила ГРИГОРЬЕВА ямдылен.
Фотом Марий Эл Республикысе
Образований да науко
министерствын «ВКонтакте»
соцкылысе тўшкаж гыч налме.*

Кенгеж каныш

Чеве кенгеж пагытым кō ок йорате?! Тений пакчаштат, чодыраштат емыж лынг шочын. Ача-авалан погаш полшем. Такшым мыйын тўн сомылем – кажне эрдене кудувечым яндарын ўшташ. Пашам пытарымеке, лектышыже шкемымат куанда-

ра. «Молодец улат, Александра», – манам. Яра жап годым кугыен-влак дене пырля ерыш йўштылаш коштам. Вўд воктене жапым эртараш мыланем поснак келша.

*Александра ВАСИЛЬЕВА.
Морко, Коркатово.*

Пайдале вашлиймашлан тау!

Шым кечаш XVII Марий самырык тукум слёт Звенигово олаште пеш писын эртен кайыш. Мый ты

слётышто икымше гана лийынам. Моткоч чот келшен. Йолташ-влак дене, икте-васылан полшен, ваш-ваш энгертен, ик еш гае иленна. Кугу таум организатор-шамычлан каласыме шуэш. Мемнан дене пашам ыштыше лужавуй, туныктышо-влакчан чон гыч лекше тау. Слётышто шуко у ен дене палыме лийынам, шинчымашем пойдаренам. Гармонь дене шоктымемлан йолташ-шамыч деч таумутым ятыр гана колынам. Слёт илыш нерген шонымашем вашталташ полшен. Тыгай вашлиймашке весканат каяш кумыл уло. Слётым эртарыме поро йўла кужу ўмыран лийже.

*Кирилл НОВОСЁЛОВ.
Шернур, Кукнур.
Снимкыште: Кирилл Новосёлов ден
Пермь кундем гыч Александр Прокопьев.
Фотом еш архив гыч налме.*

Российысе увер

Кумылан кажне ен «Спорт диктант» всероссийский спорт да сотемдарче акцияыш ушнен кертеш. Тудо Россий мучко 5 октябрьыште эртаралтеш. Тўрыс увер – sportdiktant.ru сайтыште.

7-19 ияш ўдыр-рвезе-влак, «Село. Замечательные люди моей малой Родины» всероссийский конкурсышто усталыкдам тергыза. Паша-влакым 30 сентябрь марте колташ лиеш. Тичмаш уверым vskonkursy.ru сайтыште ончыза.

Ончыкылык архитектор, дизайнер, художник-влакчан сўрет дене всероссийский олимпиадым увертареныт. Тушко 15 ий деч кугурак ўдыр-рвезе-шамыч ушнен кертят. Тўрыс уверым archshapka.ru сайтыште савыктыме.

Марий Элысе увер

Йошкар-Оласе 9-ше номеран школышто тунемше Ян Речкин «Россия – страна возможностей» президент платформын «Другое Дело» проектшын «Всегда готов!» спецпроектшытже сенгышыш лектын. Август мучаште «Сенеж» управленийын мастерскойышкыжо тунемаш кая.

Козьмодемьянскысе «Паллада» парус клубын ныл воспитанникше да вуйлатышышт Сергей Махнёв 120 курсант дене пырля «Паллада» фрегат дене Япон тенызыш тунемме походыш лектыныт. Тенызыште 40 сутка лийыт.

8-10 августышто Йошкар-Оласе Чарла кремльыште «Чарлаште – книга пайрем» регион-влак кокласе книга фестиваль эртаралтеш. Тудо Марий книга савыктышын 100 ияш лўмгечыжлан пōлеклалтеш. Тыгодым книгаг налаш, серызе-шамыч дене вашлийын мутланаш йōн уло.

«Созвездие» отряд.

Алина Фидукина, Эвелина Муравьёва, Кристина Колипова.

Пырляште виян улына

*Тўналтышыже – 1-ше
лаштыкыште.*

Кидпашалан мастар калыкна

Слётын программыже поян ли-йын. Кажне кечын йоча-влакым у дене палдареныт, модыктеныт, куштыктеныт. Финн-угроведений университетыште түрлө калык нерген каласкаленыт. Тыгак кажнылан келшыше мастер-классым ойырен налаш темлалтын. Тушто икшыве-шамыч марий түрым түрленит, кумыж гыч түрлө арверым ыштеныт, уам тодынит, кўслем шоктеныт, курчакым ямдыленыт.

Теве Медведево район Мамъярсола гыч София Киселёва курчакым ыштымашке коштын.

– Тыгай модышым ямдылаш мыланем моткоч келшен. Ме түрлө калык курчакым ышташ тунемынна. Икмыняржым лишыл енем-влаклан пөлек семын кучыктем, – ойла ўдыр. Тудо слётыш Ольга аваже да Глеб изаж дене пырля кумшо гана ушнен.

Икте-весым умылат

Ик йылме түшкаш пурышо калыкын мутланымыжым колышташ пайдале. Ятыр шомак икгай йонга. Нуным кутырымо годым шекланен шукташ йөсö огыл. Слётышто вашла умылаш манын, рушла кутырат гынат, түрлө кундем гыч толшо-влак икте-весе дене шочмо йылме дене мутланат.

– Түрлө йылме йонгымым колаш моткоч оңай. Мутлан, Пермь кун-

дем гыч толшо ик ўдыр чўчкыдын аважлан йынгырта. Нунын мо нерген кутырымыштым умылаш лиеш. Марлат икмыняр шомакым тунем шуынна: «поро кече», «тау», «кугезе мланде», – палдарат коми ўдыр-влак. Эвелина Муравьёва слётыш кокымшо гана ушнен. 2023 ийыште Марий кундемыште лиймыж деч вара Кристина Колипова ден Алина Фидукина йолташ ўдыржө-влакым пырля ўжын.

– Марий кундем мотор пўртўс-шö, шокшо игечыже, поро кумылан калыкше дене икшеж деке савырен. Слётыш логалмемлан моткоч йывыртенам. Тыште палыме лийме ўдыр-рвезе-влак дене умбакыжмат кылым кучаш тўналына, – иктешлыш Эвелина.

Патырлыкым ончыктеныт

Онар, Ядыгар батыр, Сияжар, Кудым-Ош, Иван Рокаччу – нине да вес талешке-шамычын лўмыштым слётыш ушнышо-влак сайын палат. Рвезе-шамыч нунын патырлыкыштым, лўддымылыкыштым, шке калыкыштым түрлө тушман деч аралымыштым примерлан шотлат. Шкештат тыгаяк тале, виян, шочмо кундемым йöратыше кушкыт. Садланак слёт кышкарыште эртаралтше «Патырские игрища» тагасымашке уло кумылын ушненыт.

– Финн-угор калык-влак ожнысек тале сонарзе улмышт дене чапланат. Нуно пикиш дене лўйкалымаште, умдым кышкы-маште уста лийыныт. Меат ты аланыште ике моштымынам он-

Мастер-класс годым.

Глеб Мурашов.

чыктенна. Умдым кышкымыже пеш нелын чучын. Капым нöл-тымаш да тоям ике могырыш шупшкедымаш кажне участ-никын вий-куатишым палдареныт. Мыланем керде дене кредалмаш поснак келшен, – ойла Йошкар-Ола гыч Глеб Мурашов. Тудо «Патырские игрища» тагасымаште чолга, виян лийын да икымше ве-рым сенген налын.

Оля МАЙКОВА.
Авторын да «Эр вий» СДПО-н
архивше гыч налме фото-влак.

Чавайн

тукым улына Ава

Мемнан ден тўрлыжат лиеш:
Пырт ойго чоным авалта,
Чурий куан ден волгалтеш.
Чыла-чыла ава пала.

Ава эре пашам ышта,
Ом пале мый, кунам кана?
Тудат ноя, кидшат коршта...
Молан полшаш ме мондена?

Ава садак чот йората,
Өпкем, палем, вигак монда.
Кондем пеледышым тудлан,
Тек куана ты пөлеклан.

*Диана ТОИБАХТИНА.
У Торъял, Тошто Торъял.*

Эр эрдене

Кынелам мый эр эрдене
Шўшпык шўшкымō жап дене.
Шўргывылышем мушкам,
Шокшо чайым подылам.

Чайым йўын пытарем –
Школышко каяш вашкем.
Аваем куандар(ы)нем,
Сай отметкым вел налнем.

*Ильдар ФУРЗИКОВ.
Йошкар-Ола, 1-ше номеран школ.*

Палыза

Серызе Я.П.Майоров-Шкетанын
геройжо-влак кокла гыч кō тыге
ойла? Могай произведений гыч?

✓ «Мый тугаяк улам. Чын, мый
кумылзак ен омыл... Молан? Мый
шкат ом пале...»

✓ «Айдемын көргыштыжō пире
ден шорык улыт».

✓ «Ялысе калыкын шкенжын
законжо уло... А мый ушнен ом
мошто. Шкат ом пале молан».

✓ «Мый пеш шинчем: калык
коклашке ик еш гае от ушно гын,
илен от керт».

Вячеслав СМЕРНОВ ямдылен.

Тыршет – ончылно лият

У Торъял район Токтарсола
гыч Яна ден Лев Небогатиковмыт
(снимкыште) изинек шкеныштым
тўрлō тагасымаште тергат. Уста-
лыкыштым мурымаште, кушты-
маште ончыктат, сылнымутлан
шўмангын кушкыт.

– Мыланем почеламутым
сылнын лудаш утларак келша.
Тидлан марий йылмым тунык-
тышем Любовь Васильевна Мо-
чаева кумыланден. Тудо кел-
шыше произведенийым ойыраш
полша да сылнын лудаш ту-
ныкта, – ойла Лёва. – Сценыш
лекше йоча шкенжым пен-
гыдын кучышаш, лўдмыжым,
вожылмыжым шылтен мош-
тышаш. Тыге веле авторын
шонымашыжым кажне ончы-
шо деке намиен шукташ да
сай лектышыш шуаш лиеш.

Тений Лев «Онарын уныка-
же-влак» республикысе спорт
тагасымаште кокымшо верым,
«Яналов лудмаш» республикы-
се естественно-научный кон-
ференцийыште икымше верым
налын. Шукерте огыл шўжарже
дене «Колумб лудмаш» реги-
он-влак кокласе сылнымут да
мурсем фестиваль-конкурсыш
миен коштыныт. Кажныже шке
ийготан-влак коклаште кумшо
верыш лектын.

Ўдыр-рвезе чолга койышан,
марий шўлышан, тўвырам ара-
лыше, калыкым пагалыше
ешыште кушкыт.

– Мероприятийлан ямды-
лалтмаште кугу тўткышым
ача-авана, коча-кована ойырат.
Нуно шкештат тўрлō конкур-
сышто усталыкыштым ончык-

тат, мемнамат пеленышт на-
лыт. Еш дене ушнымо тага-
сымаште чўккыдын сенгыше
радамыш лектына. Тидыже
«Пырляште – вий» калыкмутым
пенгыдемда, – ешарыш Яна.

Шукерте огыл Небогатиков-
мыт «Идалыкын ешыже» респу-
бликысе конкурсышто «Йўлам
аралыше еш» номинаций дене
палемдалтыныт.

Яра жапыште Лев ден Яна мōн-
гысō сомылым шукташ, шудым
ямдылаш полшат, кўтўм кўтат,
емыж-саскам погат, Николай
ден Илья шольышт-влак дене
модыт. Тыгак нуно «Это у нас
семсйное» всероссийский кон-
курсыш ушненыт. Тагасымаш
радамыште Небогатиковмыт еш
спорт модмаште вийым тергаш,
поро пашам ышташ да вес зада-
нийлам шукташ тўналеш.

*Оля МАЙКОВА.
Авторын фотожо.*

Орлёнок улына

Мый 2-шо классым тунем пы-
таренам. Классыште 15 ўдыр-эрге
улына. Ме келшен илена. Чыла-
нат орлёнок радамыш ушненна.
А орлёнок могай лийшаш? Сайын
тунемшаш, туныктышым, ача-
авам, коча-ковам куандарышаш.
Меат тыгаяк улына. Палена, са-
йын тунемат – кугу айдеме лият,
сенгымашке шуат. Илышыште па-
галыме ен лияш – кугу пиал. Ты-
гай койыш-шоктышлан мемнам
туныктышына Зоя Николаевна

кумыланда. «Шуко лудат – шуко
палет», – ойла туныктышына.
Изинек спортлан шўманда. Ма-
кар, Матвей, Марк футбол дене
сайын модыт. Ўдыр-влак кокла гыч
Зарина эн писын куржталеш. Ме
мураш, кушташ йōратена. Клас-
сыште чаткалыкым, арулыкым
эскерена. Туныктышына тазалык-
на верч азаплана. Ме тудын мут-
шым колыштына.

*Богдан АЛЕКСАНДРОВ.
Волжский, Пётъял.*

Кум пырыс

Илен улмаш ик кова. Тудын кум пырысше лийын. Муська малаш йӧратен, Куська – кочкаш. АЗуська колям кучен орланен. Сандене пеш вичкыж, удыралт пыгыше лийын.

Икана кум пырыс ўчашаш тўналын: кудыжым озашт чотрак йӧрата.

– Мыйым, – ойлен Муська. – Эн моторжо мый улам!

– Уке, – торешланен Куська. – Мыйын почем вузгарак.

– Ала мыйым? – йўкым лук-тын Зуська.

– Тыйжым молан йӧрата? Клатыште шенын кошметлан мо? – кок пырыс пеш чот йоран.

Зуськалан моткоч йӧсын чучын. Нимом ойлыде, сурт гыч лектын касен.

Тыге ик кече эртен, весе. Пырыс уке. Кова ойгырен, вучен. Ик кечын пырысше-влаклан шӧрым пуымыжо годым шортын колтен:

– Ой, калтак, Зуськамже кушто коштеш гын? Эн йӧратыме пырысем ыле вет... Колямат лўдыктылын...

Муська ден Куська, тидым колын, икте-весыштым ончалын, конга шентеке вушт веле койыныт.

А Зуська кызыт пеш сайын ила, маныт. Моктаныше-влак дене жапым арам огеш йомдаре.

Надежда
ГОДУНОВА.
Йошкар-Ола.

Коршанге

Шукерте ожно, энер воктенысе олыкышто, шуко тўрлӧ пеледыш кушкын. Иктыже весыж деч моторлыкшо дене ойыртемалтын. Олык покшелне кушшо коршанге шинчалан вигак пернен: кугу-кугу капан, лопка лышташан, чевер-кына пеледышан. Воктеныже улшо пеледышым эре мыскылен, чевер кечым лопка лышташыж дене петырен, кушкеш, моторешташ эрыкым пуэн огыл. Шкенжым эн сылнылан шотлен.

Коршанге тыге шуко ий куанен илен. А икана моло пеледыш-влакын чытышышт кўрылтын. Пўртўс-ава деч полышым йодыныт, шке ойгыштым каласеныт.

– Мыланем чыланат икгай улыда. Кажныже мотор да кумылым савырыше, – ойлен Пўртўс-ава. – Но осал койышаным жапыштыже туныктыман. Мутым кучаш шогалтыман. Тек молыланат урок лиеш.

Эрдене Коршанге мален кынын да чылт йоран: чевер-кына пеледышан вуйлаште име-влак кушкыныт. Нуным кўрыштын, тодыштын, вуйжым уло кертмын лупшен, но име-шамыч деч утлен кертмын огыл. Тылеч вара Коршанге эрелан шып лийын. Иктынат кумылжым коден огыл. Туге гынат кызытат иманак.

Ксения ЕГОРОВА.
Морко, Коркатово.

Пакчасе тума

Кенезж кас. Пакчасе йўк-йўан то-рашке йонгалтеш. Кенета Паренте кугу йўкын пелешта:

– Мый кокымшо кинде улам! Мый дечем посна ик кечымат илен огыт керт!

Ковышта тидым колешат, шке шо-нымашыжым каласыде ок чыте:

– Мыйым кучылтын, тутло кочкышым ыштат. Кешыр йолташ мо дене моктанен кертеш?

– Мый витаминлан поян улам. Мыйым кочкытат, йоча-влак вигак кушкын каят, – вашешта.

Шоганат мутланымашке ушна:

– Мыйым кажне гаяк кочкышым ыштымаште кучылтыт.

Йўк-йўаным озавате колын шукта да пакчашке куржын лектеш. Чыланаштым тўткын колыштмек, пакчасаска-влакым лыплан-дараш тўналеш:

– Те чылан пайдале улыда, калыкын тазалыкышым пенгыдем-деда. Чыладам иксемын пагалем.

Тылеч вара пакчасаска-влак икте-весышт дене ўчашен огытыт. Тамле омо дене мален колтеныт.

Юлия ЯГОДАРОВА.
Советский, Кельмаксала.

Нылле йолан

Илен улмаш . Икана тудо уналыкеш каяш погынен.

ончалын, тушто – чийыман. Чиен

шуктымешкыже, лектын. Шукш кемже-влакым

кудашаш пижын. Ты жапыште уремыште лумаш

тўналын. – чийыме пагыт. Чиен шогалын – телыже

пытен. Тылеч вара чарайолын коштеш.

Тений Кугу Ачамланде сарыште Сенымашлан – 80 ий. Кугезе ко-ча-кована-влак тудым лишемдаш нимом чаманен огытыл. Мыняр ял, ола-влак тушман ваштареш шогеныт. Чыла тиде историйеш возалт кодын. Ме эртыме кор-ным раш палена да шарнена мо? Историйым шергалаш, тусо жа-пын татшым эшеат келгын шым-лаш кызыт моткоч шуко йөн уло. Нунын кокла гыч иктыже – «Шарнымаш поезд» тўвыра да тунемме проект.

Латвич кече – латвич ола

Тений 20 июнь гыч 5 июль марте «Шарнымаш поезд» Со-вет Ушемсе кугыжанышын 200 тунемшыжым иквереш чу-мырен. 15 кече жапыште нуно поезд дене 8730 километрым эртенет. Российыште да Белорус-сийыште Паша да Герой лўмым нумалше олалаште лийыныт: Брест, Гродно, Минск, Гомель, Жлобин, Могилев, Витебск, По-лоцк, Санкт-Петербург, Вологда, Пермь, Екатеринбург, Самара, Волгоград да Москва.

Чолгалык кумда корным почеш

«Шарнымаш поезд» нылымше гана эртаралтын. Тиде проект 2022 ийыште тўналтышым налын. Йо-ча-влак видеовизиткым войзеныт, эссем сереныт. Нунын пашаштым аклен, сенгыше-шамычым па-лемденет. Проектн участник-ше-влак коклаште Морко район Коркатово лицейыште тунемше Анита Забродина (снимкыште) лийын. Тудо спортышто, патрио-тизм конкурслаште, акциялаште, фестивальлаште шкем чолган ончыкта. «Морко шўшпык» во-лонтёр отряд дене пырля СВО-што улшо салтак-шамычлан по-

Сар кыша дене – «Шарнымаш поезд»

лышым пуа: маскироватлалтме сеткым пидеш, блиндаж сортам ышта да моло сомылым шукта.

– «Шарнымаш поезд» нерген наставником Валентина Ни-колаевна Васильева деч пален налынам. Проектм шергалын лектынам. Пеш келшен да туш-ко логалаш шонымаш шочын. Ты акцияш ушнен, Кугу Ачамланде сарын историйжым келгырак пален налаш, сўй эртыме вер-лам ужаш – кугу пиал. Конкур-сыш тўжем дене йодмаш пурен, нунын кокла гыч Россий гыч 44 тунемшым веле ойыренет, – ойла Анита.

Тиде проектыш кумылан каж-не йоча ушнен кертеш. Тўнжў – чолгалыкым ончыктыман: кон-курслашке, фестивальлашке уш-ныман. Тыгак элнан историйжым палыман. Лач кумыл веле лийже.

Пенгыде кыл, кугу келшымаш

«Шарнымаш поезд» проектлан тўналтышым Брестыште пыште-ныт. Ёдыр-рвезе-влак, кумдан палыме крепостыш миен, та-лешке-шамычлан вуйым савеныт. Участник-шамыч 15 эл гыч лийы-ныт. Нунын коклаште келшымаш кыл пеш писын ылыжын.

– Ёдыр-рвезе-влак поро ку-мылан да чолга улыт. Каж-ныж дене палыме лийынна. Нунын дене мутланаш моткоч куштылго ыле. Поездыште ку-далме жап эн оңай пагытла чучын, – палдара Анита.

«Шарнымаш поезд» програм-мыже поян. Самырык ең-шамыч мемориал комплекслаште, ты-ныслыкым лишемдаш полшышо да салтак-влакын подвигыштан пўлеклалтше тоштерлаште, сўй эртыме кундемлаште да моло ве-реат лийыныт: Мамаев Курган, Хатынь, Буйничский пасу... Ко-кланже, тусо пагытын кочыжым шижын, йоча-шамыч шинчавў-дыштымат кучен кертын огытыл. Тыгак икшыве-влаклан тўвыра да сотемдарче программм ямды-леныт. Мутлан, Санкт-Петербур-гышто школ выпускник-шамычын

«Алые паруса» пайремыштым шке шинча дене ужаш пиал шыргыжалын.

– Тиде проектлан кўра мыйын икмыняр шонымашем шуктал-тын. Санкт-Петербург олам ужаш шукертак кумыл лийын, – ешара Анита.

«Шарнымаш поезд» пытар-тыш маршрутшо – Моско ола. Эн ончыч ёдыр-рвезе-влак Палы-дыме салтакын шўгарышкыже пе-ледышым пыштеныт. Интерактив программыште чолгалыкыштым ончыктеныт да проектым Поклон-ный курыкышто мучашленыт.

– Тиде тўнямбал проект мот-коч кўлешан, поснак кушкын тол-шо тукымлан – мыланна. Кызыт-се саманыште йоча-шамычлан веле огыл, кажныжлан кугезы-на-влакын подвигыштым шарнаш, элнан историйжым палаш кўлеш. Вет эртыше жапым от пале-гын, ончыкылык огеш лий. Йо-ча-влак, тиде проектыш ушныза, ида лўд, – иктешла чолга ёдыр.

«Шарнымаш поезд» совет калы-кын патырлыкшым, лўддымылык-шым, Кугу Ачамланде сарын кы-шажым мыланна ушештара. Тиде проект пенгыдемда: ик еш семын ушнен, ваш келшен, кеч-могай неле пагытым сенаш лиш.

Жанна ФЕДОРОВА.
Фотом еш архив гыч налме.

Таир серыште

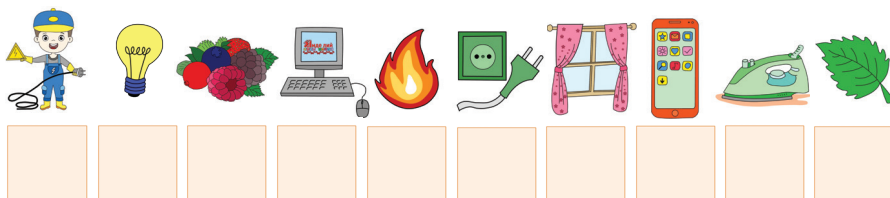
Тений мый уэш «Журавушка» социал-реабилитаций рүдериште каненам. Кажне кечын эрдене капкылым тарватенна, кас марте түрлө мероприятийыште мастарлыкнам ончыктенна (снимкыште), вич гана тамлын кочкынна. Почеламутым каласкалнам, пырля муренна, куштенна. Ах, могай весела! Мероприятийыште шкендым кузе ончыктет, тугай баллым пу-

эныт. Тиде балл дене ярмингаште иктаж-мом тамлым але аукционышто онгай арверым налаш лийын. Лагерьыште шуко йолташым муынам, вес ганат каяш кумыл уло. Икте гына чоным тургыжландарен: игече юалгылан көра Таир ерыште йүштылын огынал.

Юлия ЯГОДАРОВА.
Советский, Кельмаксола.
Фотом еш архив гыч налме.

Электротүлым аныклыза

Сүретын икымше букважым яра клеткыш возыза.
Могай мут лектеш?

Палаш онгай

29 июль – Тигрын тўнямбал кечыже.

• Тигрирпүртүсыштө 15 ий наре илен керте, а зоопаркыште – 20 ий наре.

• Тигр тўнямбалне эн кугу пырыслан шотлалтеш. Тудын нелытше – 150-300 килограмм.

Историйыште 389 килограмман тиграт вашлиялтын.

• Янлык шым километр лопкытан энгерым ийын вончен керте.

• Тудо кастене але эр эрдене сонарла.

Мастар кид

Сылне аршаш

Кенжежым олыкышто мотор деч мотор пеледыш-влак кушкыт. Нуным поген, лишыл енлан кучыктынеда гын, открытке семын сораастарыза. Тидлан картон лаштыкеш мотор вазым сүретлыза. Сүрет деч кўшкырак икмыняр рожым ыштыза. Воктене улшо кутыен деч полышым йодын кертыда. Олык пеледышым, түрлө вес кушкылым поген, келшыше семын рожышко кередыза.

Шүдө йолташ күлешак

Келшымашын тўнямбал кечыже улмо нерген шукерте огыл пален налынам. Тудым 30 июльышто палемдат. Мыят йолташем-шамычым ты пайрем дене саламлем. Тений кенжеж канышем ковам дене ялыште эртаремат, у йолташ-влакым вашлийынам. Даша, Ксения, Карина, Ульяна дене палыме лийынам. Ме пырля модына, куржталына, кастене уремыште марий мурым мурена. Жапым моткоч онгайын эртарена. Ёдыр-влак дене келшымашна пенгыде лишеш манын ўшанем. Арам огыл калыкыште ойлалт: «Шүдө тенгет ынже лий, но шүдө йолташ күлешак».

Арина ГРИГОРЬЕВА.
Медведево, Новотроицк.

0+

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – Е.И.КУЗНЕЦОВ.
Тўн редактор – А.Н.ГРИГОРЬЕВА.

Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:
Марий Эл Республикысе Тўвыра, печат да калык-влакын пашашт шотышто министерстве,
Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ,
424006, Йошкар-Ола,
СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькше урем, 20-шо порт.
Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме.
Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

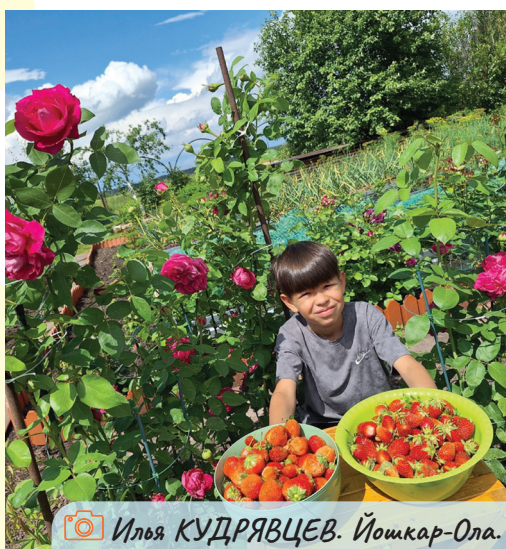
Печатьыш пумы жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт түрлө лийын кертят. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru
Сайтын адресше: ямделий.рф

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыште регистрироватлыме.
Номер – ПИ № ТУ52-01404,
2023 ий 22 сентябрьыште пумы.

У конкур

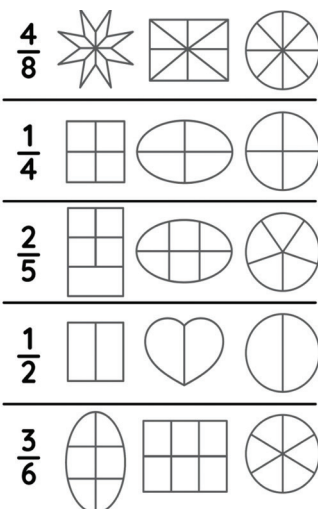
Айста модына

Касвел, эрвел, йүдвел, кечывалвел

Модышыш 8-12 ег ушнен кертеш. Ик вұдышө лиш. Нунылан касвелын, эрвелын, йүдвелын, кечывалвелын кудо велне улмыштым умылтарыман. Вара вұдышө тўнян ик

велжым ойла, мутлан, «йүдвел». Модшо-влак тудо могырыш писын савырнышаш улыт. Кө йонгылыш лиш, тудо модыш гыч коранеш. Кө чыла чын ышта, тудо сенгышыш лектеш.

Келшыте ужашым чиялтыза.

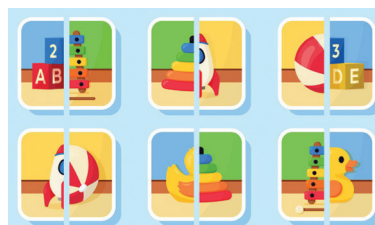

Туштан йодыш

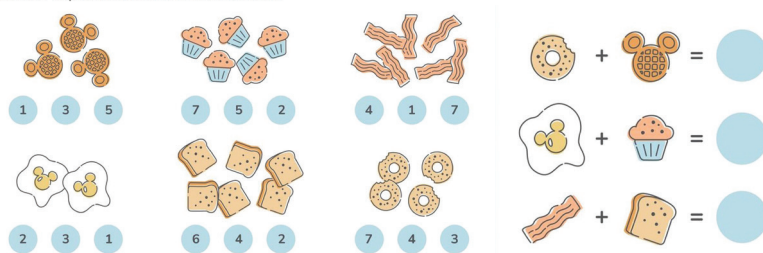
Мон пўйжө уло, а умша-же уке?

Ик муным ныл минут шолтыман. А куд муным шолташ мыняр жап күлеш?

Модыш-влакым келшыте ужаш дене ушыза.

Кочкышым шотлыза да келшыте цифр дене ушыза. Приберым шотлыза.

Шола велысе сўретым ончен, пурла могыр цифр-влакым ушыза да чиялтыза.

